

Nederlandse tekst (titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973).

RAAD VAN STATE, AFDELING ADMINISTRATIE

A R R E S T

Nr. 95.084 van 3 mei 2001

A. 73.767/XIII-106.

In zake :

1. **DUFOUR** Germain,
rue Volière 44
4000 Luik,
2. **MULLENEERS** André,
rue Volière 24
4000 Luik,
3. **PELZER** Bernhard,
rue Pierreuse 9
4000 Luik,
4. **de vereniging zonder winstoogmerk
PIERREUSE ET AILLEURS**,

p.a. Mevr. Odette GOFFARD
rue Pierreuse 23
4000 Luik,
5. **RENARD** Léopold,
rue Volière 5
4000 Luik,
6. **STEIGER** Nicole,
rue Volière 10
4000 Luik,
7. **WILLIOT** Louise,
rue du Péry 41
4000 Luik,
8. **BONI** Dominique,

rue du Laveu 199
4000 Luik,

tegen :

het Waals Gewest,
vertegenwoordigd door zijn
Regering,
dat woonplaats heeft gekozen bij

Mr. Pierre LAMBERT, advocaat,
Defrélaan 19
1180 Brussel,

2. de stad Luik.

Tussenkomen de partij :

de SOCIÉTÉ RÉGIONALE WALLONNE DU TRANSPORT, afgekort als "S.R.W.T.",

avenue Gouverneur Bovesse 96
5100 Namen.

A.76.888/XIII-446

In zake :

1. **PIRENNE** Bernard,

2. **DONNAY** Nicole,

3. **PELZER** Bernhard,

4. **RENARD** Léopold,

die alle woonplaats hebben gekozen bij

Mr. Gilbert DEMEZ, advocaat,
Wijnheuvelenstraat 227
1030 Brussel,

tegen :

1. **het Waals Gewest**,

vertegenwoordigd door zijn Regering,

dat woonplaats heeft gekozen bij
Mr. Pierre LAMBERT, advocaat,
Defrélaan 19
1180 Brussel,

2. de stad Luik.

Tussenkomen de partij :

de naamloze vennootschap CODIC,

die woonplaats heeft gekozen bij
Mr. Marc KADANER en
Mr. Michel PLESSERS, advocaten,
Terhulpesteenweg 150
1170 Brussel.

DE RAAD VAN STATE, XIIIe KAMER,

Gezien het op 28 maart 1997 ingediende verzoekschrift, waarbij Germain DUFOUR, André MULLENEERS, Bernhard PELZER, de vereniging zonder winstoogmerk PIERREUSE ET AILLEURS, Léopold RENARD, Nicole STEIGER, Louise WILLIOT en Dominique BONI de nietigverklaring vorderen van het bijzonder plan van aanleg nr. 79 van de wijk Saint-Michel, dat de gemeenteraad van de stad Luik op zijn vergadering van 4 maart 1996 heeft aangenomen (A.73.767/XIII-106);

Gelet op arrest nr. 68.146 van 17 september 1997 waarbij de vordering tot schorsing van de tenuitvoerlegging van de voornoemde akte wordt afgewezen;

Gezien het op 11 juni 1997 ingediende verzoekschrift, waarbij de Société régionale wallonne du transport vraagt als tussenkomende partij te mogen optreden;

Gelet op de beschikking van 18 november 1997, waarbij die tussenkomst wordt toegestaan;

Gezien het op 23 december 1997 ingediende verzoekschrift, waarbij Bernard PIRENNE, Nicole DONNAY, Bernhard PELZER en Léopold RENARD de nietigverklaring vorderen van «het besluit van de gemeenteraad van Luik d.d. 4 maart 1996 waarbij het bijzonder plan van aanleg nr. 79 van de wijk Saint-Michel wordt uitgevaardigd, en ... van de stilzwijgende beslissing van het Waals Gewest na de door de stad Luik gestuurde aanmaning, welke beslissing heeft geleid tot de "goedkeuring" van het bijzonder plan van aanleg van de wijk Saint-Michel, zoals dat vervat is in het besluit van de gemeenteraad van Luik van 4 maart 1996 en in het Belgisch Staatsblad van 24 oktober 1997 is bekendgemaakt» (A.76.888/XIII-446);

Gezien het op 18 maart 1998 ingediende verzoekschrift, waarbij de naamloze vennootschap CODIC vraagt als tussenkomende partij te mogen optreden;

Gelet op de beschikking van 26 maart 1998, waarbij die tussenkomst wordt toegestaan;

Gezien de regelmatig uitgewisselde memories van antwoord en van wederantwoord;

Gezien de memorie van tussenkomst, ingediend door de naamloze vennootschap CODIC;

Gezien het verslag van de heer NEURAY, auditeur bij de Raad van State;

Gelet op de beschikkingen van 18 september 2000, waarbij de neerlegging van de dossiers en het verslag ter griffie wordt gelast;

Gelet op de kennisgeving van het verslag aan de partijen en gezien de laatste memories;

Gezien de brief van 13 november 2000 die Bernard PIRENNE in zaak A. 76.888/XIII-446 aan de Raad van State heeft gericht;

Gelet op de beschikkingen van 12 maart 2001, waarvan aan de partijen kennis is gegeven en waarbij wordt bepaald dat de zaken voorkomen op de terechtzitting van 19 april 2001;

Gehoord het verslag van de heer LEROY, kamervoorzitter;

Gehoord de opmerkingen van de heren L. RENARD en B. PELZER, verzoekers, van Mr. L. DEMEZ, advocaat, die voor de verzoekende partijen verschijnt, van Mr. M. JOASSART, loco Mr. P. LAMBERT, advocaat, die voor de eerste verwerende partij verschijnt, van Mr. L. STAS de RICHELLE, loco Mr. P. FRANCOIS, advocaat, die voor de tweede verwerende partij verschijnt, en van Mr. M. PLESSERS, advocaat, die voor de naamloze vennootschap CODIC verschijnt;

Gehoord het eensluidend advies van de heer NEURAY, auditeur;

Gelet op titel VI, hoofdstuk II, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Overwegende dat er grond bestaat om de afstand die Bernard PIRENNE op 13 november 2000 van geding A. 76.888/XIII-446 doet toe te wijzen;

Overwegende dat de volgende feiten dienstig zijn voor het onderzoek van het beroep :

De wijk van de "place Saint-Lambert" te Luik heeft veel te lijden gehad onder de brandstichting in en de verwoesting van de kathedraal tijdens de Franse Revolutie, de aanleg van de spoorweg op het einde van de XIXe eeuw, de aanleg van de aansluiting op het snelwegennet in de jaren 1960, de afbraak van oude gebouwen en de aanleg van grote parkeerruimtes in de open lucht in het begin van de jaren 1970. Die chaotische toestand heeft de onderscheiden politieke strekkingen van de stad ertoe gebracht om op 14 januari 1985 een informele overeenkomst te sluiten waarin de krachtlijnen zijn vastgesteld die in acht genomen moesten worden bij de inrichting van de wijk van de place Saint-Lambert. Op 13 januari 1986 heeft de gemeenteraad een door architect Claude STREBELLE uitgetekend grondgebruiksplan goedgekeurd, dat herhaaldelijk is gewijzigd om rekening te houden met de opmerkingen van het begeleidingscomité en van het comité van de wijk Pierreuse, en met archeologische vondsten. Het grootste deel van de oppervlakte van het plein, dat ingenomen is door onoverdekte parkeerplaatsen, zou, naast het feit dat er een busstation wordt gebouwd, bestemd worden voor voetgangersverkeer. Er zou een ruime ondergrondse parkeerplaats worden aangelegd, op de plaats waar zich de onoverdekte parkeerplaatsen bevinden, waardoor de parkeercapaciteit van 650 tot 900 auto's zou worden opgetrokken. Voorts zouden architecturale voorwaarden worden gesteld voor de aanpalende gebouwen "om geen afbreuk te doen aan de monumentaliteit van het gerechtsgebouw".

Volgens de voorschriften van het gewestplan van Luik, dat op 26 november 1987 door de Waalse Gewestexecutieve is goedgekeurd, ligt de plaats in een woongebied, waarop, in overdruk, een gebied van culturele, historische en esthetische waarde is aangegeven. Bovendien is het historisch centrum van de stad bij een ministerieel besluit van 28 juli 1986 in een beschermde omtrek gesitueerd, in de zin van de artikelen 309 en volgende van het Waals Wetboek van ruimtelijke ordening, stedenbouw en patrimonium (WWROSP). In 1990 en 1991 zijn er verschillende bouwvergunningen afgegeven, waarbij met name ondergrondse infrastructuurwerken zijn toegestaan, waaronder de parkeerplaats onder het plein en de aanleg van de wegen. De beroepen die tegen bepaalde van die vergunningen waren ingesteld zijn verworpen bij arrest nr. 87.558 van 24 mei 2000.

Op 22 mei 1992 heeft de Regie der Gebouwen een bouwvergunning aangevraagd voor werken voor de uitbreiding van het gerechtsgebouw. De vergunning, die op 31 augustus 1992 door de gemachtigde ambtenaar is afgegeven, is bij arrest nr. 44.967 van 23 november 1993 vernietigd omdat ze in strijd met artikel 310 van het WWROSP niet was vastgesteld op basis van een bijzonder plan van aanleg. Ondertussen waren de betwiste percelen reeds bij een besluit van de Gewestregering van 13 mei 1993 uit de bij het ministerieel besluit van 28 juli 1986 beschermde omtrek gelicht. Tegen die beslissing is een beroep ingesteld met rolnummer A.53.138/XIII-425, dat, op 24 mei 2000, geleid heeft tot arrest nr. 87.559, waarbij de debatten worden heropend. Op 21 februari 1994 heeft de gemeenteraad een rooiplan voor de place Saint-Lambert aangenomen, welk besluit op 14 juli 1994 door de Minister van Ruimtelijke Ordening is goedgekeurd. Op 7 juli 1994 is de vennootschap CODIC, de tussenkomende partij in zaak A.76.888/XIII-446, door de Société régionale wallonne du transport uitgekozen om een bouwproject uit te voeren op stukken grond die de tweede vennootschap aan de eerste zou overdragen door middel van verkoop of ruil. Op 20 juli 1994 wordt aan de Regie der Gebouwen een nieuwe bouwvergunning afgegeven voor de uitbreiding van het gerechtsgebouw. Het rooiplan en de vergunning zijn door de heer DUFOUR c.s. aangevochten; het beroep is verworpen bij arrest nr. 87.562 van 24 mei 2000.

Op 26 juni 1995 heeft de gemeenteraad het bijzonder plan van aanleg (BPA) nr. 79 van de wijk Saint-Michel voorlopig goedgekeurd, welke wijk tussen de rue Saint-Pierre, de place Notger, de place Saint-Lambert, de rue Joffre, de place de la République française en de rue Haute-Sauvenière ligt. Uit de memorie van toelichting blijkt dat men het nieuwe plan in overeenstemming wil brengen met het grondgebruiksplan, het rooiplan en de beschermde omtrek en dat men een multifunctionele wijk wil uitbouwen, naar het voorbeeld van de wijken Saint-Pierre en Sainte-Croix. Het plan is gebaseerd op de volgende zeven "krachtlijnen" :

- "- Bij de uitvoering van het BPA moet ernaar gestreefd worden dat de verschillende bouwwerken één geïntegreerd geheel vormen. Ieder voorstel voor de herinrichting van de plaats moet beschreven worden in een overzichtsplan van het hele gebied

voor bebouwing, dat als basis en referentie dient voor de bouwaanvragen, zelfs voor de aanvragen van gedeeltelijke bouwvergunningen;

- Het project is multifunctioneel. De handelsfunctie, motor van het stadsleven, wordt echter verhoudingsgewijs beperkt (een derde). Er wordt duidelijk gestreefd naar een reïntegratie van stadswoningen en er moet voldaan worden aan een minimumvereiste inzake de woonfunctie (een vijfde). Het gebied leent zich ook tot een culturele functie, waardoor het centrum aantrekkelijker wordt.
- Aangezien het gaat om de bouw van een stadswijk, wordt gestreefd naar een bepaalde dichtheid. Het gebied zal bovendien goed zijn voor $\pm 40.000 \text{ m}^2$ bruto-vloeroppervlakte.
- Een zeer belangrijk gegeven van het BPA is dat de nieuwe bouwwerken in het historisch erfgoed worden ingepast. De voorschriften inzake de maximum-bouwhoogte, de globale volume-waarden en de bouwlijn zijn op dat principe gebaseerd.
- De aangrenzende wijken worden verbonden door twee assen van voetgangerswegen. Ze verbinden enerzijds de rue Haute-Sauvenière met de place Saint-Lambert en anderzijds de voetgangersbrug Saint-Servais met de place de la République française.
- Het BPA biedt de mogelijkheid aan de nieuwe square Notger een gebouw op te trekken voor het Ministerie van Justitie.
- De ruimten voor de wegen sluiten meteen aan op de aanpassingen die zijn aangebracht aan de place Saint-Lambert en passen dus, door de wijze waarop zij geconcipieerd zijn, bij het nieuwe stedelijke karakter dat men aan dit plein wil geven".

In het grondgebruiksplan komen 4 soorten bestemmingen voor :

- Een "gebied voor bebouwing" bestemd voor huisvesting, handels- en dienstenactiviteiten, en kantoren. Het gebied kan ook een culturele functie hebben. Er worden voetgangerswegen aangelegd.
- Een "gebied voor openbare doeleinden" bestemd voor de gebouwen waarvoor reeds bouwvergunningen zijn afgegeven;
- Een "parkgebied" dat aansluit op het gebied voor openbare parken waarin is voorzien in het bijzonder plan van aanleg nr. 59. Dat gebied is bestemd voor de ontsluiting van de karakteristieke hotels Soër de Solières en Bocholtz. Andere

groene ruimten, die bestaan uit grasperken, bloemperken en "struikaanplantingen", vormen een voetgangersweg naar de rue Haute-Sauvenière;

- Een "wegengebied" dat aansluit op de place Saint-Lambert en de rue Haute-Sauvenière. De bekleding van de voetgangerswegen en van de trottoirs van de voor het verkeer toegankelijke wegen passen bij elkaar.

Bij de voorlopige goedkeuring van het bijzonder plan van aanleg heeft de gemeenteraad inzonderheid het volgende uiteengezet :

"Aangezien de wijk Saint-Michel niet is opgenomen in (het gebied dat uit de beschermde omtrek is gelicht), omdat ermee is ingestemd dat het opgenomen zou worden in een BPA, waarbij het genoemde grondgebruiksplan zou worden omgezet in nauwkeurig omschreven voorschriften voor deze wijk;

Overwegende dat met de goedkeuring van het rooiplan van de place Saint-Lambert op 21 februari 1994, welk plan op 14 juli 1994 door de Waalse Regering is aangenomen, nauwkeurig is bepaald hoe deze wijk eruit komt te zien;

Aangezien ernaar gestreefd wordt op die plaats een multifunctionele wijk op te bouwen door deze te doen aansluiten op de wijken Saint-Pierre en Sainte-Croix;

Aangezien wij in deze wijk bouwwerken willen optrekken die goed passen bij de gebouwen in de omgeving zoals het Palais des Princes Evêques en de warenhuizen, door onder meer met dezelfde bouwhoogtes te werken en de bestaande bouwlijnen door te trekken".

Het project is van 16 augustus tot 26 september 1995 openbaar onderzocht. Er zijn acht bezwaarschriften ingediend. Op 18 januari 1996 heeft de gemeentelijke commissie van advies voor ruimtelijke ordening (C.C.A.T.) een ongunstig advies uitgebracht. Bij besluit van 4 maart 1996 heeft de gemeenteraad het bestreden bijzonder plan van aanleg definitief goedgekeurd en beslist een gedeelte van het al dan niet bebouwde openbaar domein dat binnen de omtrek daarvan gelegen was, een andere bestemming te geven. Die beslissing, die bij de beide beroepen wordt bestreden, is als volgt gemotiveerd :

"Overwegende dat tijdens het onderzoek (...) acht bezwaarschriften zijn ingediend; Gezien het ongunstige advies dat op 18 januari 1996 door de C.C.A.T. is uitgebracht en op 31 januari 1996 bij het gemeentebestuur is aangekomen;

Gezien het verslag van de stedenbouwkundige dienst van 20 februari 1996, waarin de bezwaarschriften alsook het advies van de C.C.A.T. worden onderzocht;

Overwegende dat uit het omstandige onderzoek van de genoemde bezwaren blijkt dat deze in drie categorieën kunnen worden ingedeeld :

- de ongegronde bezwaren, waarop de voorschriften van het BPA of de beginselen waarop dat plan gebaseerd is (in hoofdzaak het grondgebruiksplan van de place Saint-Lambert) een antwoord geven;
- de gegronde bezwaren die echter worden afgewezen omdat zij te verwaarlozen zijn ten aanzien van de doelstellingen van het BPA of onverenigbaar zijn met de beleidskeuzes die in voorkomend geval opnieuw zijn uiteengezet;
- ten slotte, de bezwaren die, gegrond of niet, afgewezen zijn op grond dat zij buiten de context van de goedkeuring van het BPA vallen, ofwel omdat zij betrekking hebben op de latere problematiek van de bouwvergunningen, ofwel omdat zij een meer 'politieke' inslag hebben die te maken heeft met de wijze waarop het BPA wordt uitgevoerd;

Overwegende dat, met verwijzing naar het onderzoek van de stedenbouwkundige dienst, dat als bijlage bij deze brief gaat, de gezamenlijke bezwaren die zijn geuit

afgewezen dienen te worden en het BPA behouden dient te blijven zoals het voorlopig is goedgekeurd;

Gezien het onderzoek van het advies van de C.C.A.T., verricht door de heer STREBELLE, coördinerend architect van het grondgebruiksplan van de place Saint-Lambert, waaruit blijkt dat de bezwaren van deze commissie ondervangen kunnen worden;

Overwegende anderzijds dat de al dan niet bebouwde ruimten die voordien deel uitmaakten van het openbaar domein binnen de grenzen van dat BPA, met het BPA hun praktische nut verliezen en hun nieuwe bestemming krijgen".

Op 1 april 1996 heeft de gemachtigde ambtenaar ontvangst gemeld van het dossier betreffende het bijzonder plan van aanleg. Op 18 april 1996 heeft de bestendige deputatie van de provincieraad van Luik een gunstig advies uitgebracht. Op 25 oktober 1996 heeft de Koninklijke Commissie voor Monumenten, Landschappen en Opgravingen onder voorbehoud een gunstig advies uitgebracht. Op 4 november 1996 heeft de gemachtigde ambtenaar het plan ter goedkeuring aan de Minister van Ruimtelijke Ordening voorgelegd. Op 17 december 1996 heeft de minister het bestuur gevraagd om een bericht te publiceren in het Belgisch Staatsblad, luidens hetwelk het plan impliciet was goedgekeurd doordat een termijn van drie maanden, die was ingegaan op de datum waarop de gemachtigde ambtenaar het plan had ontvangen, verstreken was. Het bericht is op 7 februari 1997 gepubliceerd. Reeds op 24 januari 1997 heeft het gewestelijk bestuur de provinciale en de gemeentelijke overheid ervan op de hoogte gebracht dat het plan stilzwijgend was goedgekeurd. Op 11 februari 1997 heeft het directoraat-generaal ruimtelijke ordening de kanselarij verzocht het bericht van goedkeuring in te trekken. Op 5 maart 1997 heeft datzelfde directoraat naar de betrokken besturen geschreven dat het bericht niet meer hoefde te worden ingetrokken en aangekondigd dat de gouverneur de stad Luik een afdruk van het plan zou bezorgen. Op 22 september 1997 heeft de stad Luik de Waalse Regering overeenkomstig artikel 20, zevende lid, van het WWROSP een aanmaning gestuurd.

In het Belgisch Staatsblad van 24 oktober 1997 wordt een als volgt gesteld bericht gepubliceerd :

"De omstandigheid dat de Waalse Regering binnen de termijn gesteld in artikel 20 van het Waals Wetboek van Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw en Patrimonium geen beslissing heeft genomen naar aanleiding van de door de stad Luik gestuurde aanmaning, houdt de goedkeuring in van het bijzonder plan van aanleg nr. 79 van de wijk Saint-Michel zoals dat vervat is in het besluit van de gemeenteraad van Luik van 4 maart 1996 en de bijlagen ervan".

De bij dat bericht bekengemaakte goedkeuring is de tweede handeling die bij beroep A. 76.888/XIII-446 wordt bestreden;

Overwegende dat de beroepen hetzelfde onderwerp hebben en dat daarin grosso modo dezelfde middelen worden aangevoerd; dat er grond bestaat om ze samen te voegen;

Overwegende, wat het tweede onderwerp van beroep A. 76.888/XIII-446 betreft, dat de verzoekers betogen dat de bestreden handeling een voor vernietiging vatbare

impliciete handeling is die zelf rechtsgevolgen sorteert die de verzoekers nadeel kunnen berokkenen;

Overwegende dat de destijds geldende tekst van artikel 20, vijfde lid, van het WWROSP bepaalde dat de Executieve binnen een termijn van drie maanden, die éénmaal verlengd kan worden, de aangevraagde goedkeuring dient toe te staan of te weigeren, terwijl de toen geldende tekst van het zesde lid van datzelfde artikel 20 als volgt luidde : «Bij gebreke van de beslissing van de Executieve binnen de voorgeschreven termijnen, is het plan goedgekeurd met uitzondering van het onteigeningsplan dat er bijgevoegd (is) en van de (van) een gewestplan afwijkende voorschriften»; dat, wanneer de gewestregering geen beslissing neemt binnen de gestelde termijn, zulks, volgens de regeling die bij deze bepaling is ingevoerd, overeenstemt met de goedkeuring van het plan; dat die bepaling is uitgevaardigd met toepassing van artikel 162, 2°, van de Grondwet, waarbij de wetgever ermee wordt belast de toepassing te garanderen van het beginsel van "de bevoegdheid van de provincieraden en van de gemeenteraden voor alles wat van provinciaal en van gemeentelijk belang is, behoudens goedkeuring van hun handelingen in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald"; dat het opstellen van een gemeentelijk plan van gemeentelijk belang is en tot de principiële bevoegdheid van de gemeenteraad behoort; dat de in artikel 20, zesde lid, van het WWROSP vervatte uitzondering op dat principe restrictief moet worden geïnterpreteerd; dat de goedkeuring van het plan door het uitblijven van een beslissing vanwege de regering een gevolg van het decreet is die niets anders inhoudt dan een terugkeer naar de algemene regel naar luid waarvan de gemeenteraad bevoegd is en die geen concrete vorm krijgt in een administratieve handeling waartegen een annulatieberoep kan worden ingesteld; dat er geen bestuurshandeling is die door de Raad van State nietig kan worden verklaard; dat het tweede onderwerp van beroep A. 76.888/XIII-446 niet-ontvankelijk is;

Overwegende dat in verzoekschrift A.73.767/XIII-106 de uiteenzetting van de middelen begint met een uiteenzetting van de omstandigheden naar aanleiding waarvan volgens de verzoekende partijen het bericht in het Belgisch Staatsblad van 7 februari 1997 is gepubliceerd; dat in die uiteenzetting geen enkele kritiek wordt geuit op de wettigheid van de beslissing waarbij de stad het bestreden BPA goedkeurt; dat er geen grond bestaat met die uiteenzetting rekening te houden;

Overwegende dat de verzoekende partijen in datzelfde beroep een eerste middel ontleen aan schending van artikel 20 van het WWROSP; dat zij betogen dat "de publicatie van het bericht zoals het in het Belgisch Staatsblad is geformuleerd niet overeenstemt met de bewoordingen van artikel 20 van het WWROSP, zodat de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad onwettig is";

Overwegende dat dit middel niet gericht is tegen het bijzonder plan van aanleg dat de gemeenteraad van Luik op 4 maart 1996 heeft goedgekeurd, maar tegen een publicatie van recentere datum; dat dit middel niet-ontvankelijk is;

Overwegende dat de verzoekende partijen in datzelfde beroep een tweede middel ontlene "aan de omstandigheid dat de overheden niet bij hun oorspronkelijke bedoeling zijn gebleven en aan de ondeugdelijke rechtvaardiging van de veranderingen die volledig indruisen tegen het (of de) grondgebruiksplan(nen), de atlas van het patrimonium en het gewestplan, ..."; dat zij betogen dat het bestreden BPA niet beantwoordt aan de schriftelijke versie van het grondgebruiksplan van 1985, noch aan de grafische uitwerking ervan die in 1986 is opgesteld en door de gemeenteraad is aangenomen; dat zij erop wijzen dat het Waals Gewest en de stad Luik aangekondigd hadden dat de straten waarin de zeven verzoekers wonen door de werkzaamheden die op de place Saint-Lambert zouden worden uitgevoerd, met de place Saint-Lambert zouden worden verbonden en dat het BPA leidt tot een verhoging van het aantal bebouwbare oppervlakken vervat in het grondgebruiksplan en tot een verhoging van de oppervlakken van het "privé-domein" vervat in het rooiplan dat in 1994 door de gemeenteraad is aangenomen, dat het BPA niet beantwoordt aan de verwachtingen, waaronder die van de inwoners van de wijk Pierreuse, noch aan de beloften die gedaan zijn aan de handelaars en aan de inwoners betreffende het behoud of zelfs de verbetering van de ruimte vóór de handelszaken op de place de la République Française aan de voet van de rue Haute-Sauvenière, betreffende een "veiliger" doorgang voor de voetgangers of betreffende het veiligheidsgevoel dat de verzoekers wensen; dat zij betogen dat het BPA strijdig is met de vermeldingen van plan A. 90.10.3303 (niveau 60.00) dat deel uitmaakt van het dossier betreffende de bouwvergunning die op 20 september 1994 aan de Société régionale Wallonne de Transport is afgegeven, omdat de inrit-uitrit "Théâtre", die aan de voet van de rue Haute-Sauvenière moet komen, op dat plan op ongeveer 15 meter ligt van de gevel van de cafés en restaurants en dat er voor die wijziging geen reden wordt opgegeven hoewel ze grote gevolgen heeft voor de omgeving; dat zij daarop laten volgen dat die wijziging strijdig is met de geest van het grondgebruiksplan; dat zij aanvoeren dat de doelstellingen van het grondgebruiksplan niet gehaald worden door de voorschriften van het BPA inzake de multifunctionaliteit, die bijzonder belangrijke doelstellingen zijn voor de inwoners van de wijk Pierreuse, en dat het gebouw "Public Justice" (dat integraal uit kantoren zal bestaan) van het BPA de ruimte afsnijdt in plaats van de wijk Pierreuse te verbinden met de place de la République française; dat zij beweren dat het BPA niet beantwoordt aan de atlas van het architecturaal erfgoed van de beschermde oude kernen door het verdwijnen van de "zeer waardevolle" ruimte vóór de handelszaken die langs de place de la République Française zijn gelegen, terwijl de gemeenteraad op zijn vergadering van 13 februari 1985 een gunstig advies heeft uitgebracht over de afbakening van het beschermde gebied en de Executieve op 28 juli 1986 een besluit in die zin heeft uitgevaardigd; dat zij aangeven dat het BPA niet strookt met het gewestplan naar luid waarvan die plaats in een woongebied van culturele, historische en esthetische waarde is gelegen;

Overwegende dat de verzoekers in zaak A.76.888/XIII-446 een eerste middel ontlene aan schending van artikel 171. 1.2.3. van het WWROSP, doordat de wijziging van de bestaande toestand in de ruimte in kwestie bij de bestreden handeling niet onderworpen wordt aan bijzondere voorwaarden, gegrond op de wenselijkheid van het behoud, terwijl die ruimte gelegen is in een woongebied van culturele, historische en/of

esthetische waarde, zodat de wijziging van de bestaande toestand onderworpen dient te worden aan bijzondere voorwaarden, gegrond op de wenselijkheid van het behoud; dat zij betogen dat een deel van de ruimte waarop het BPA betrekking heeft, gelegen is op de place de la République Française (een van de oudste pleinen van de stad Luik, ontstaan in de XIIIe eeuw, wat de reden is geweest om die ruimte op te nemen in een gebied van culturele, historische en/of esthetische waarde), en de place Foch komt te verdwijnen, die vroeger de place Verte werd geheten (gelegen tussen de place Saint-Lambert en de gebouwen van de Sarma vóór de afbraak van die gebouwen); dat zij wijzen op de samenhang die blijkt tussen de place Saint-Lambert, de place Foch, de place du Théâtre en de voormalige Sarma-warenhuizen, en aanvoeren dat de place de la République Française, die gelegen is vóór de onroerende goederen van de eerste en de tweede verzoeker, in de atlas van het architecturaal erfgoed van de stad Luik in een rood - dit wil zeggen : zeer waardevol - gebied is opgenomen; dat zij aangeven dat de bestreden handeling tot gevolg heeft dat het gedeelte van de place de la République Française waarop het BPA betrekking heeft alsook de volledige place Foch teniet gaan, en dat de overheid zodoende geen gewag kan maken van enige bijzondere voorwaarde van behoud;

Overwegende dat de verzoekers in zaak A.76.888/XIII-446 een tweede middel ontleen aan schending van artikel 14, vierde lid, en van artikel 20, achtste lid, van het WWROSP, doordat de bestreden handeling, voorzover ze een vergunning inhoudt, een ingrijpende wijziging meebrengt van de algemene strekking van het gewestplan van Luik wat betreft het gebied waarop de bestreden handeling betrekking heeft en doordat de bestreden handeling op zijn allerminst voorschriften bevat die afwijken van het gewestplan van Luik, terwijl, eerste onderdeel, de overheid die een bijzonder plan van aanleg goedkeurt krachtens artikel 14, derde lid, van het WWROSP alleen van het gewestplan mag afwijken en, tweede onderdeel, de stilzwijgende goedkeuring van een bijzonder plan van aanleg niet geldt voor de van een gewestplan afwijkende voorschriften die deze handeling bevat; dat zij uiteenzetten dat het gebied waarop het BPA nr. 79 betrekking heeft, dat de wijk Saint-Michel wordt geheten, volgens het gewestplan van Luik in een gebied van culturele, historische en/of esthetische waarde gelegen is, dat het tenietgaan van het deel van de place de la République Française waarop dit BPA betrekking heeft, het tenietgaan van de place Foch, het oprichten van een gebouw met één enkele functie dat het belangrijkste deel van het betrokken gebied in beslag zal nemen en de wijzigingen die worden aangebracht in het wegennet binnen dat gebied tot gevolg hebben dat de wezenlijke bestanddelen van dat gebied gewijzigd worden ten opzichte van de bestemmingen die het volgens het gewestplan bezit; dat zij betogen dat, in de veronderstelling dat die wijzigingen zouden moeten worden beschouwd als voorschriften die van het gewestplan afwijken, opgemerkt moet worden dat de stilzwijgende goedkeuring van het BPA door de Waalse Regering geen betrekking heeft op die afwijkende voorschriften, welke voorschriften bijgevolg onwettig zijn;

Overwegende dat de verzoekers in zaak A.76.888/XIII-446 een derde middel ontleen aan schending van de algemene rechtsbeginselen, inzonderheid aan de beginselen van behoorlijk bestuur en van een gezond administratief bestuur, die het recht op

rechtszekerheid impliceren, met inbegrip van het vertrouwensbeginsel en van de continuïteit in het optreden van het bestuur, doordat die beginselen door de bestreden handeling worden geschonden in zoverre die handeling afwijkt van beslissingen en stukken zoals de besluiten van de gemeenteraad van de stad Luik betreffende het grondgebruiksplan d.d. 5 januari 1985 en 13 januari 1986, betreffende het rooiplan d.d. 14 juli 1994 en betreffende het beschermde gebied d.d. 28 juli 1986 alsook betreffende de atlas van het architecturaal erfgoed van de beschermde oude kernen; dat zij inzonderheid kritiek leveren op het verdwijnen van alle verkeerswegen uit de wijk Saint-Michel, en op de toename van de bebouwbare oppervlakken tot boven het aantal bepaald in het grondgebruiksplan en het rooiplan; dat zij betogen dat het voor een privé-investeerder op grond van de onnauwkeurigheden in de bestreden handeling mogelijk is werken uit te voeren die ingaan tegen de doelstellingen die vervat zijn in de onderscheiden akten waarnaar in het middel wordt verwezen;

Overwegende, voorzover het tweede middel in zaak A.73.767/XIII-106 wordt ontleend aan schending van het grondgebruiksplan, dat het plan in kwestie uit 1985 of 1986 dateert, terwijl het grondgebruiksplan een middel van planning is dat eerst bij het decreet van 27 april 1989 in de wetgeving is ingevoerd; dat het aangevoerde plan geen juridische waarde bezit; dat het middel, voorzover het ontleend wordt aan schending van de gegevens van een plan dat als bijlage gaat bij de bouwvergunning van 20 september 1994 en aan schending van de atlas van het architecturaal erfgoed van de beschermde oude kernen, steunt op documenten die geen verordenende waarde bezitten; dat die aspecten van het middel in rechte falen;

Overwegende, over hetzelfde middel, voorzover het ontleend wordt aan schending van het gewestplan, en over de eerste twee middelen van verzoekschrift A.76.888/XIII-446, dat het feit dat de ruimte waarop het bestreden BPA betrekking heeft, gelegen is in een gebied van culturele, historische en/of esthetische waarde naar luid van artikel 171.1.2.3. van het WWROSP zoals dat gold toen het bestreden plan is aangenomen, impliceerde dat de wijziging van de bestaande toestand onderworpen moest worden aan bijzondere voorwaarden, gegrond op de wenselijkheid van het behoud; dat over het behoud geen uitspraak moet worden gedaan in het licht van hetgeen die ruimte in een min of meer verleden was, maar in het licht van de toestand zoals die bestond toen de bestreden handeling is gesteld; dat de toestand op dat ogenblik er een was van een braakliggend terrein zonder enige waarde; dat in het bestreden plan staat dat de enkele resterende elementen van het historisch patrimonium van de stad bewaard dienen te blijven, inzonderheid de oude gebouwen van de rue Haute-Sauvinière en de karakteristieke hotels Soër de Solières en Bocholtz; dat er voor het overige in het geheel niets meer is dat beschermd of bewaard kan worden; dat dit aspect van het tweede middel van verzoekschrift A.73.767/XIII-106 ongegrond is; dat de eerste twee middelen van verzoekschrift A.76.888/XIII-446 evenmin gegrond zijn;

Overwegende, over het tweede middel van verzoekschrift A.73.767/XIII-106, voorzover daarin kritiek geuit wordt op een ommekeer in de bedoelingen van de stad en

op wijzigingen in het goedgekeurde project ten opzichte van beloften die vroeger zijn gedaan, alsook over het derde middel van zaak A.76.888/XIII-446, dat een stedenbouwkundig project van de omvang van de herinrichting van de place Saint-Lambert en de omgeving ervan zich uit de aard der zaak uitstrekt over verscheidene jaren, en dat de opvattingen terzake preciezer worden of veranderen naarmate de tijd verstrijkt en de uitvoering van het project vordert; dat niet blijkt dat zich terzake een onverklaarbare ommekeer heeft voorgedaan; dat in het bijzonder de verbinding van de rue Fonds-Saint-Servais en de wijk Saint-Michel, op de inrichting waarvan het bestreden plan betrekking heeft, gevormd wordt door een voetgangersbrug boven de place Notger en de voetgangerswegen die binnenin de wijk Saint-Michel gepland zijn; dat de overige beweringen van het middel, inzonderheid in verband met de omstandigheid dat het project min of meer voorbijgaat aan het aspect veiligheid, niet steunen op concrete gegevens die door het dossier worden gestaafd; dat de uitleg die in dat verband op de terechtzitting is gegeven over de aanleg van de toegangen tot de gedeeltes van gebouwen die voor bewoning zijn bestemd, uitgaat van de veronderstelling dat het bestreden BPA veel gedetailleerdere voorschriften zou bevatten dan wat vereist is krachtens de artikelen 23, 46 en 48 van het WWROSP en dan wat gewoonlijk in een BPA wordt opgenomen; dat dit aspect van het tweede middel van verzoekschrift A.73.767/XIII-106 en het derde middel van verzoekschrift A.76.888/XIII-446 ongegrond zijn;

Overwegende dat de verzoekers in zaak A.76.888/XIII-446 een vierde middel ontleen aan schending van de artikelen 2 en 3 van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen ten gevolge van ontbrekende, onjuiste, ontoereikende en strijdige gronden of motieven, doordat, eerste onderdeel, geen enkele reden wordt opgegeven voor de nieuwe richting die de verwerende partij inslaat, terwijl het college van burgemeester en schepenen alleen door middel van een omstandige motivering mag afwijken van het rooiplan, het grondgebruiksplan, de atlas van het architecturaal erfgoed van de beschermde oude kernen en het gewestplan en doordat, tweede onderdeel, de motivering van de bestreden handeling geen passend antwoord biedt op alle punten van kritiek, opmerkingen, bezwaren of aanmerkingen die tijdens het openbaar onderzoek zijn geuit, inzonderheid door de vierde verzoeker;

Overwegende dat de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen niet van toepassing is op verordenende handelingen zoals een BPA; dat het middel ongegrond is;

Overwegende dat de verwijzingen naar het niet raadplegen van de afdeling Wetgeving die vervat zijn in de memorie van wederantwoord en de laatste memorie in zaak A.76.888/XIII-446 zich niet aandienen als een middel, aangezien artikel 3 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State nergens wordt aangevoerd; dat die bewering hoe dan ook irrelevant is ten aanzien van een handeling van een stad,

B E S L U I T :

Artikel 1.

De zaken met de nummers A.73.767/XIII-106 en A.76.888/XIII-446 worden samengevoegd.

Artikel 2.

De afstand van Bernard PIRENNE in zaak A.76.888/XIII-446 wordt toegewezen.

Artikel 3.

De beroepen worden verworpen.

Artikel 4.

De kosten, bepaald op 70.000 frank, komen ten laste van de verzoekers.

Aldus uitgesproken te Brussel, in openbare terechtzitting van de XIIIe kamer, op drie mei tweeduizend en één door :

de HH.	HANOTIAU,	kamervoorzitter,
	LEROY,	kamervoorzitter,
	DAOUT,	Staatsraad,
Mevr.	MALCORPS,	griffier.

De Griffier,

De Voorzitter,

M.-Chr. MALCORPS.

M. HANOTIAU.

VERTALING OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 63,
EERSTE LID, VAN DE WETTEN OP DE RAAD VAN STATE,
GECOÖRDINEERD OP 12 JANUARI 1973.